ECLI:LV:AT:2018:1109.11815006417.4.L

Lieta Nr. 11815006417
SKK-582/2018
Krimināllietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
LĒMUMS
Rīgā 2018.gada 9.novembrī

Augstākā tiesa šādā sastāvā:

tiesnese Anita Nusberga,
tiesnesis Artūrs Freibergs,
tiesnesis Pēteris Opincāns

izskatīja rakstveida procesā krimināllietu sakarā ar apsūdzētā /pers. B/ aizstāvja Ulda Šneibaha kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 26.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2018.gada 20.marta spriedumu /pers. B/, personas kods /personas kods/, atzīts par vainīgu Krimināllikuma 253.[1]panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 5 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu /pers. B/ ar brīvības atņemšanas sodu notiesāts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 5 gadiem.

[2] Ar pirmās instances tiesas spriedumu /pers. B/ atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 253.[1]panta trešās daļas par to, ka viņš personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās neatļauti iegādājās un glabāja narkotiskās un psihotropās vielas lielā apmērā realizācijas nolūkā, kā arī neatļauti realizēja narkotisko vielu.

[3] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2018.gada 20.marta spriedumu atzīti par vainīgiem un sodīti arī /pers. D/ un /pers. E/, par kuriem tiesas nolēmums kasācijas kārtībā nav pārsūdzēts.

[4] Ar Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 26.jūnija spriedumu, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Narkotiku nelikumīgas aprites noziegumu izmeklēšanas prokuratūras prokurora V. Vendena apelācijas protestu un apsūdzētā /pers. D/ apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedums atcelts daļā par /pers. B/ noteikto sodu un daļā par Krimināllikuma 55.panta piemērošanu /pers. B/.

Ar minēto spriedumu /pers. B/ atzīts par vainīgu Krimināllikuma 253.[1]panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 5 gadiem un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem.

[5] Par Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 26.jūnija spriedumu apsūdzētā /pers. B/ aizstāvis U. Šneibahs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu. Lūdz izskatīt lietu mutvārdu procesā.

[5.1] Apsūdzētā /pers. B/ aizstāvis U. Šneibahs norāda, ka apelācijas instances tiesa, pieņemot apelācijas protestu, nav ievērojusi valsts apsūdzības uzturēšanas pamatprincipus, kas atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka prokurors tiesas debatēs nav lūdzis apsūdzēto /pers. B/ sodīt ar reālu brīvības atņemšanu. Tiesas debatēs prokurors nav izteicis viedokli par Krimināllikuma 55.panta piemērošanu vai nepiemērošanu. Tādējādi, apsūdzētā /pers. B/ aizstāvja U. Šneibaha ieskatā, jautājumu par Krimināllikuma 55.panta piemērošanu prokurors atstāja tiesas kompetencē. Pirmās instances tiesa noteikusi prokurora lūgto sodu un savas kompetences ietvaros piemērojusi Krimināllikuma 55.pantu.

Atsaucoties uz Augstākās tiesas 2012./2013.gada tiesu prakses apkopojuma „Tiesu prakse, izskatot prokurora protestus apelācijas un kasācijas kārtībā" 3.7. un 3.8. apakšpunktu, apsūdzētā /pers. B/ aizstāvis U. Šneibahs norāda, ka apelācijas instances tiesai nebija pamata izskatīt prokurora V. Vendena apelācijas protestu.

Tādējādi, aizstāvja U. Šneibaha ieskatā, apelācijas instances tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 551.panta piektās daļas, 511.panta otrās daļas un 558.panta pirmās daļas pārkāpumu.

[5.2] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa ne vienmēr var noteikt smagāku sodu, ja apsūdzība netiek uzturēta vai zudis apsūdzības

uzturēšanas pamats. Prokurors apsūdzības uzturēšanas brīdī nav lūdzis apsūdzēto /pers. B/ sodīt ar reālu brīvības atņemšanas sodu. Prokurors lūdzis sodīt apsūdzēto /pers. B/ ar reālu brīvības atņemšanu tikai apelācijas protestā. Atsaucoties uz Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 2.jūnija lēmumu lietā SKK-269/2008 (Krimināllieta 13340018407) un Kriminālprocesa likuma 562.panta trešo daļu, apsūdzētā /pers. B/ aizstāvis U. Šneibahs norāda, ka tādējādi prokurors apelācijas protestā nepamatoti grozījis apsūdzību uz smagāku. Savukārt apelācijas instances tiesa, pieļaujot šādu situāciju, rupji aizskārusi likumā noteiktās apsūdzētā tiesības un pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 562.panta trešās daļas pārkāpumu.

Motīvu daļa

[6] Augstākā tiesa atzīst, ka apsūdzētā /pers. B/ aizstāvja U. Šneibaha lūgums par lietas izskatīšanu mutvārdu procesā ir noraidāms.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 583.panta pirmajai daļai tiesnesis, kuram uzdots referēt, nosaka lietas izskatīšanu rakstveida procesā vai izskatīšanu tiesas sēdē. No Kriminālprocesa likuma 583.panta otrās daļas nosacījumiem izriet, ka lietas izskatīšanu rakstveida procesā nosaka, ja iespējams pieņemt lēmumu pēc lietā esošajiem materiāliem. Lietas izskatīšanu tiesas sēdē nosaka, ja nepieciešami papildu paskaidrojumi no personām, kurām ir tiesības piedalīties procesā, vai, pēc Augstākās tiesas ieskata, attiecīgajai lietai var būt īpaša nozīme likuma normu interpretēšanā.

Augstākā tiesa uzskata, ka konkrētajā lietā ir iespējams pieņemt lēmumu pēc lietā esošajiem materiāliem, jo papildu paskaidrojumi no personām, kurām ir tiesības piedalīties procesā, nav nepieciešami un konkrētajai lietai nav īpašas nozīmes likuma normu interpretēšanā.

[7] Augstākā tiesa atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 26.jūnija spriedums atstājams negrozīts, bet apsūdzētā /pers. B/ aizstāvja U. Šneibaha kasācijas sūdzība noraidāma.

[8] Kasācijas instances tiesa konstatē, ka apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi Krimināllikuma pārkāpumus un Kriminālprocesa likuma būtiskus pārkāpumus. Kasācijas sūdzībā nav izklāstīti tādi argumenti, kuri varētu būt par pamatu apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai vai grozīšanai.

[9] No Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2018.gada 1.marta tiesas sēdes protokola audioieraksta secināms, ka prokurors tiesas debatēs, izsakot viedokli par /pers. B/ piemērojamo sodu, norādījis, ka, ņemot vērā apsūdzētajam /pers. B/ konstatēto atbildību pastiprinošo apstākli, viņam nosakāms reāls brīvības atņemšanas sods. Savukārt ņemot vērā apsūdzētā /pers. B/ atbildību mīkstinošos apstākļus un viņa personu raksturojošos datus, prokurors lūdzis noteikt sodu, kas ir tuvāks Krimināllikuma 253.[1]panta trešās daļas sankcijā paredzētā soda minimālajai robežai.

Tādējādi nav pamatots apsūdzētā /pers. B/ aizstāvja U.Šneibaha arguments, ka prokurors nav izteicis viedokli par sodu.

[10] Augstākā tiesa atzīst par nepamatotu apsūdzētā /pers. B/ aizstāvja U. Šneibaha kasācijas sūdzības argumentu, ka apelācijas instances tiesa spriedumā nav vērtējusi prokurora iesniegtā apelācijas protesta pamatotību.

Apelācijas instances tiesa spriedumā atzinusi, ka prokurors bija tiesīgs iesniegt apelācijas protestu. Augstākā tiesa atzīst par pamatotu apelācijas instances tiesas secinājumu, ka tiesas debatēs izteiktais prokurora lūgums apsūdzētajam /pers. B/ noteikt brīvības atņemšanas sodu, vienlaikus nelūdzot piemērot Krimināllikuma 55.panta nosacījumus, neierobežo prokurora tiesības iesniegt apelācijas protestu.

No Kriminālprocesa likuma 506.panta gramatiskās jēgas secināms, ka prokuroram tiesas debatēs jāizsaka viedoklis par apsūdzētajam piemērojamā soda veidu un mēru. Proti, prokuroram nav jāargumentē, kāpēc viņš lūdz nepiemērot kādu no vairākiem panta sankcijā noteiktajiem sodiem. Tostarp prokuroram nav jāargumentē Krimināllikuma 55.panta nosacījumu piemērošanas pieļaujamība, ja šos nosacījumus prokurors nelūdz piemērot.

Augstākā tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka tiesas debatēs gan prokurors, gan apsūdzētais vai viņa aizstāvis var izteikt viedokli par piemērojamo sodu. Pirmās instances tiesa, izvērtējot visus apstākļus, var piekrist procesā iesaistīto personu viedoklim par piespriežamo sodu vai arī noteikt personai citu sodu, kas var būt gan vieglāks, gan arī bargāks (*Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 3.septembra lēmums lietā SKK-501/2007 (Krimināllieta 11220035007*). No minētās atziņas izriet, ka tiesa nevar personu atzīt par vainīgu smagākā apsūdzībā, nekā to uzturējis prokurors, taču daļā par sodu tiesai prokurora viedoklis nav saistošs.

[11] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apelācijas instances tiesa, nosakot apsūdzētajam /pers. B/ smagāku sodu, pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 562.panta trešās daļas pārkāpumu, jo prokurors nebija tiesīgs iesniegt apelācijas protestu.

Kriminālprocesa likuma 562.panta trešā daļa noteic, ka smagāka soda noteikšana apsūdzētajam pieļaujama tad, kad šā iemesla dēļ iesniegts prokurora protests vai cietušā sūdzība, kā arī tad, ja pēc prokurora protesta vai cietušā sūdzības apsūdzība grozīta uz smagāku.

Augstākā tiesa konstatē, ka prokurors par pirmās instances tiesas spriedumu iesniedzis apelācijas protestu, kurā lūdza atcelt pirmās instances tiesas spriedumu daļā par apsūdzētajam /pers. B/ noteikto sodu un lūdza apsūdzēto /pers. B/ sodīt ar reālu brīvības atņemšanu. No lietas materiāliem redzams, ka apsūdzību prokurors nav grozījis.

Tādējādi Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 562.panta trešās daļas pārkāpumu.

[12] Apelācijas instances tiesa spriedumā atzinusi, ka pirmās instances tiesa nepamatoti un nelikumīgi piemērojusi Krimināllikuma 55.panta nosacījumus un tādējādi pieļāvusi Krimināllikuma 46.panta un 35.panta otrās daļas pārkāpumu.

No Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 26.jūnija sprieduma redzams, ka apelācijas instances tiesa izvērtējusi pirmās instances tiesas motivāciju un prokurora argumentus apelācijas protestā par apsūdzētajam /pers. B/ nosakāmo sodu, un atzinusi, ka pirmās instances tiesa, nosakot apsūdzētajam /pers. B/ sodu, nepietiekami izvērtējusi apsūdzētā /pers. B/ izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un ar to radīto kaitējumu.

Augstākā tiesa atzīst par pamatotiem apelācijas instances tiesas secinājumus, ka vainas forma, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas stadija, kvalificējošie apstākļi, apdraudētā objekta nozīmīgums, radītais kaitējums ir apstākļi, kas liecina par noziedzīgā nodarījuma raksturu.

Apelācijas instances tiesa, nosakot apsūdzētajam /pers. B/ sodu, ņēmusi vērā, ka apsūdzētais /pers. B/ izdarīja sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu, un atbilstoši Satversmes tiesas 2005.gada 26.janvāra spriedumā lietā Nr.2004-17-01 paustajām atziņām secinājusi, ka apsūdzētā /pers. B/ izdarītajam noziedzīgajam nodarījumam ir augsta sabiedriskā bīstamība, tas saistīts ar narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu apriti, pēc apdraudējuma rakstura un bīstamības izdarīts pret sabiedrības interesēm, apdraud sabiedrības drošību un veselību.

Apelācijas instances tiesa, nosakot sodu apsūdzētajam /pers. B/, ņēmusi vērā, ka apsūdzētais /pers. B/ realizācijas nolūkā iegādājās un glabāja narkotisko un psihotropo vielu, kas vairākkārt pārsniedza apmērus, kuri uzskatāmi par lieliem apmēriem. Turklāt /pers. B/ personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās realizēja ļoti bīstamu narkotisko vielu.

Tādējādi apelācijas instances tiesa pamatoti secinājusi, ka apsūdzētā /pers. B/ nosacīta notiesāšana nav samērojama ar viņa izdarītā noziedzīgā

nodarījuma raksturu un ar to radīto kaitējumu.

Apelācijas instances tiesa, nosakot sodu, ņēmusi vērā arī apsūdzētā /pers. B/ atbildību pastiprinošo apstākli un atbildību mīkstinošos apstākļus, nozieguma izdarīšanas apstākļus, vairākus kvalificējošos apstākļus.

[13] Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka pirmās instances tiesa, nosakot apsūdzētajam /pers. B/ sodu, Krimināllikuma 55.panta nosacījumus piemērojusi, pamatojoties tikai uz apsūdzētā /pers. B/ personību pozitīvi raksturojošiem datiem.

Augstākās tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka „Jemjot par iespēju notiesāt personu nosacīti, ir jāievēro kriminālsoda mērķi. Proti, ir jāizvērtē, kā konkrētās krimināltiesiskās represijas piemērošana sekmēs taisnīguma atjaunošanu, noziedzīgu nodarījumu recidīvu novēršanu, aizsargās sabiedrisko drošību, atturēs citu personu no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, sekmēs notiesāto personu resocializāciju. Jāievēro ne tikai vainīgā personību raksturojošie dati, bet arī fakti, kas saistīti ar noziedzīgu nodarījumu (noziedzīgu nodarījumu smagums, izdarīto noziedzīgo nodarījumu skaits, nodarītais kaitējums utt.). Turklāt tiesai pēc visu šo minēto apstākļu izvērtēšanas ir jārodas pārliecībai, ka, sodu neizciešot, vainīgais turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus (*Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2018.gada 8.augusta lēmums lietā Nr. 11087170715, SKK–434/2018, ECLI:LV:AT:2018:0808.11087170715.4.L*).

Tādējādi apelācijas instances tiesa spriedumā pamatoti norādījusi, ka apsūdzētā /pers. B/ personību raksturojošās ziņas vien nevar būt par pamatu Krimināllikuma 55.panta nosacījumu piemērošanai.

[14] Likums nepārprotami uzskaita apstākļus, kas jāņem vērā, piemērojot nosacītu notiesāšanu un tiesai nav tiesību ignorēt kādu no šiem likumā norādītajiem apstākļiem. Nesamērīgi mīksta soda noteikšana, kas pamatota vienīgi uz personību pozitīvi raksturojošo ziņu izvērtējumu, nesasniegs soda mērķi – sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, jo šādā gadījumā vainīgā persona netiks pakļauta soda piespiedu ietekmei un ar to saistītajiem ierobežojumiem tādā mērā, kas atbilstu izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturam un radītajam kaitējumam (*Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2015.gada 21.decembra lēmums lietā Nr. SKK-743/2015 (Krimināllieta Nr. 11096214814)*).

Krimināllikuma 55.panta pirmajā daļā sniegts to apstākļu uzskaitījums, kas tiesai jāņem vērā, piemērojot nosacītu notiesāšanu. Tiesai nav tiesību ignorēt kādu no šiem likumā norādītajiem apstākļiem (*Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009.gada 27.oktobra lēmums lietā SKK-567/2009 (Krimināllieta Nr. 11092049806)*).

[15] Augstākā tiesa piekrīt apelācijas instances tiesas secinājumam, ka apsūdzētā /pers. B/ personu raksturojošie dati – ģimene, apgādājamās personas, nodarbinātība, veselības problēmas – nav pietiekams pamats Krimināllikuma 55. panta piemērošanai, jo šie apstākļi jau pastāvēja pirms noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, tomēr neatturēja apsūdzēto no noziedzīgas rīcības.

Apelācijas instances tiesa ir izvērtējusi apsūdzētā /pers. B/ veselības stāvokli un konstatējusi, ka viņam atbilstoši 2015.gada 2.jūnija Ministru kabineta noteikumiem Nr.276 „Apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpes īstenošanas kārtība" ir iespēja saņemt veselības aprūpes pakalpojumus apcietinājumā. Tādējādi apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka apsūdzētā /pers. B/ veselības stāvoklis neliedz viņam izciest brīvības atņemšanas sodu.

[16] Ievērojot minēto, Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pieļāvusi Krimināllikuma pārkāpumus vai Kriminālprocesa likuma būtiskus pārkāpumus šā likuma 574., 575.panta izpratnē. Apelācijas instances tiesas spriedums atbilst Kriminālprocesa likuma 511., 512. un 564.pantā noteiktajām prasībām.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585., 587.pantu, Augstākā tiesa

nolēma:

atstāt negrozītu Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 26.jūnija spriedumu, bet apsūdzētā /pers. B/ aizstāvja U. Šneibaha kasācijas sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese A. Nusberga

Tiesnesis A. Freibergs

Tiesnesis P. Opincāns